

Sud-àfrica: la fi de l'apartheid

Mentre el govern sud-africà i el CNA es reuneixen per desmantellar l'apartheid, l'activitat dels grups extremistes incrementa

El president de Sud-àfrica, Frederik de Klerk, i el vice-president del Congrés Nacional Africà, Nelson Mandela, obriran el proper dia 2 de maig les anhelades converses per liquidar gradualment el règim de l'apartheid. La trobada ja representa un èxit per a De Klerk i Mandela, malgrat que coneixen els obstacles, alguns de molt elevats, que han de sortejar per desmantellar un sistema de govern instaurat fa més de 40 anys pel Partit Nacional, encara al poder.

El futur de Sud-àfrica està estretament vinculat a aquests dos personatges, pragmàtics, sense dubte molt intel·ligents, i que responen amb carisma i astúcia al desafiament històric en què es troba el seu país. De Klerk ha sabut imposar-se dins del Partit Nacional a figures tan ambicioses com el ministre d'Afers Estrangers, Reclof Pik Botha, i, en menys d'un any de govern, ha eclipsat totalment l'anterior president, Pieter Botha, que fracassà amb les reformes. En una societat tan complexa i plena de complexos com l'afrikaner, De Klerk ha aconseguit l'equilibri: entre la tradició i la modernitat, entre el boer aferrat a la terra i disposat a repetir el gran trek i els empresaris preocupats per l'aïllament de Sud-àfrica. Convèncer els afrikoners de la necessitat de cedir en els privilegis no ha estat gens fàcil per a un home que s'identifica amb els ideals de la seva comunitat: treball, abnegació, moralitat i sentiment de ser perseguit.

De Klerk aconsegüí una àmplia victòria en les elec-

cions legislatives de setembre del 1989, per davant dels extremistes del Partit Conservador i dels liberals del Partit Democràtic, dues opcions que representaven fomes diferents d'entendre el moment històric de Sud-àfrica. Els conservadors, dirigits per Andries Treurnich, consideraven a De Klerk com un heretge, un enviat del diable per acabar amb el paradís afrikaner. Encara que De Klerk ha desoït les protestes conservadores, el potencial polític i econòmic d'aquests no és gens despreciable. És del tot improbable que els conservadors puguin dinamitar el procés de reformes, però si poden obstaculitzar-lo, Treurnich, molt enfadat per les concessions de De Klerk a la comunitat negra, demanà una nova convocatòria electoral, segons ell, imprescindible per a aprovar el diàleg amb el CNA. De Klerk no pensa caure en aquests parany i vol aprofitar els quatre anys de mandat que encara li queden per desfer gran part de l'entramat legal de l'apartheid. La proposta dels conservadors d'establir dos estats a Sud-àfrica —l'un, pels afrikoners; l'altre, per la resta— quedarà com una relíquia dels nostàlgics perquè es quasi segur que en les properes eleccions els negres ja tindran dret a vot.

El perill més important per a De Klerk pot procedir dels intransigents que escollin la violència. De moment, el partit racista més ben organitzat, el Moviment de la Resistència Afrikaner, que dirigeix Eugène Terreblanche, no sembla que logri moltes adhesions entre els afrikoners

descontents. Continua sent un partit legal que, amb parafernàlia nazi, encèn els militants en el combat contra "el perill negre i comunista".

Els militars, el gran poder en l'època de Botha, estant bastant tranquils, sobretot després de la retirada de Namíbia i la fi de la guerra d'Angola. Els dos conflictes, qualificats com un èxit diplomàtic i per la imatge de Sud-àfrica, eren bastant impopulars entre els militars, en especial la guerra d'Angola, on sofriren alguna derrota important —Cuito Cuanavale, gener 1988— de mans dels cubans. El suport de l'egòlatra Jonas Savimbi, líder de la Unió Nacional per la Independència Total d'Angola (UNITA), no valia cap esforç militar i econòmic des del mateix moment que els angolenys havien demostrat que no estaven capacitats per ser beligerants amb Sud-àfrica. Savimbi, ben utilitzat per Pretòria, es queda més sol en el seu combat contra el règim marxista de Luanda.

Els liberals, els defensors de la rapidesa en el desmantellament de l'apartheid, accepten, amb crítiques, el protagonisme de De Klerk. Representant l'electorat d'origen britànic que veia inviable la continuïtat del règim de segregació racial, el Partit Democràtic dóna suport a les reformes del seu rival, el Partit Nacional.

El gran capital financer, que fou el primer que s'adonà de la necessitat de les reformes, també dóna suport a De Klerk. Abans que s'endegués el diàleg, els empresaris i els influents de Sud-àfrica, com

Gavin Relly, del consorci Anglo American, ja havien viatjat a Lusaka (Zàmbia) per saber quines eren les intencions del Congrés Nacional Africà quan estigués al poder. Sembla que la moderació dels dirigents nacionalistes negres els va convèncer que el CNA no pretenia repetir a Sud-àfrica les fracassades experiències comunistes dels països veïns: Angola i Moçambic.

Les reformes són imprescindibles per als empresaris perquè aquest aïllament internacional els perjudica moltíssim. La dificultat a col·locar alguns productes en els mercats mundials com les primeres matèries, la recessió econòmica, la desinversió i l'augment de l'atur han estat les conseqüències més directes d'aquestes sancions que la primera ministra britànica, Margaret Thatcher, s'ha apressat a aixecar.

EL MITIC MANDELA

Mandela acudirà a la cita presidencial amb el capital polític acumulat durant 27 anys d'empresonament. És, sense cap mena de dubte, el líder de tota la comunitat no blanca, que el respecta per la seva capacitat de diàleg i l'obstinació a combatre l'apartheid. Encara que gaudeix del suport incondicional de la direcció del CNA, Mandela és contestat, per la seva moderació, pels elements més radicals, els temuts camarades dels suburbis negres, els mateixos que es dedicaven a posar el collar (pneumàtic inflamat) als sospitosos de col·laborar amb el règim racista. L'hostilitat més perillo-

sa procedeix, però, del cap tribal zulú Mangosuthu Buthelezi, líder del moviment Inkhata i primer ministre del bantustà de Kwazulu. Buthelezi, brillant però excessivament ambiciós, milità en el Congrés Nacional Africà fins que considerà el moviment massa influït pels comunistes. El seu flirteig amb el poder blanc i el caràcter tribal de l'organització que creà han estat criticats pels grups contraris a l'*apartheid*. En l'època de Botha que precedí a les sancions econòmiques (1978-85), Buthelezi fou presentat com l'única alternativa negra, gaudint de les simpaties de Ronald Reagan i Margaret Thatcher. L'operació fracassà, com les reformes de Botha, quan els militars ocuparen els suburbis i començaren a matar negres per ofegar la protesta popular.

Ara, amb el mític Mandela en llibertat, Buthelezi ha quedat completament arraconat, oblidat també pels seus creadors: Occident i el Partit Nacional. Només li queda Inkhata. Els militants d'aquest moviment zulú són els responsables de l'onada de violència que assola la província del Natal des de fa dos anys, quan s'exacerbaren les diferències entre els seguidors de Buthelezi i els simpatitzants del Congrés Nacional Africà i del Front Democràtic Unit (FDU, proper al CNA). En aquest període han mort de forma violenta unes 2.000 persones, la majoria en bregues que acabaren a trets o a ganivetades. No han mancat tampoc els segrestos i els atemptats. La violència del Natal és tan preocupant que el mateix Mandela aprovà la decisió del president De Klerk d'enviar l'exèrcit a la província. La reconciliació de Buthelezi amb Mandela i el CNA és, ara per ara, el problema prioritari a Sud-àfrica.

Antoni Castel